

Crítiques

Aventures i plaer lector en una ucronia trepidant

¿Què hauria passat si Napoleó hagués mort assassinat el 1804 i els ideals de la Revolució Francesa haguessin triomfat? És el punt de partida de la novel·la 'Les causes invisibles', de Jaume Valor

LES CAUSES INVISIBLES

Jaume Valor

Specula

418 pàg.

18.50 €

Pere Antoni Pons

La Història ha anat com ha anat, però perfectament podria haver anat sempre d'una altra manera. Sant Pau podria no haver caigut del cavall, els Mèdici podrien haver tingut mal gust artístic, Luter podria haver mort atropellat per un carro mentre preparava les 95 tesis, Rousseau es podria haver dedicat a la criança dels seus fills... I Napoleó podria haver mort, juntament amb el Papa de Roma, en un misteriós atemptat a Notre Dame de París el dia de la seva coronació com a emperador (1804). Res d'això no va succeir mai i Napoleó va esvalotar el continent europeu amb la seva ambició i els seus exèrcits fins que el fred rus i la Corona britànica li van parar els peus.

Però, ¿què hauria passat si Napoleó, efectivament, hagués mort assassinat el 1804 i la visió política i els ideals de la Revolució del 1789 haguessin acabat triomfant a França, sota la batuta del maquiavèl·lic i terbolíssim Fouché, i s'haguessin propagat cap a altres països d'Europa? ¿I si tots aquests moviments geopolítics haguessin fet que Catalunya s'emancipés de

WIKIPEDIA

Castella i es convertís en una mena de protectorat de França? Aquestes qüestions són les que l'arquitecte i professor universitari Jaume Valor (Barcelona, 1965) es formula i prova de respondre a *Les causes invisibles*, una novel·la ucronica que té la virtut indispensable de transcendir el seu plantejament curiós i excitant i d'aconseguir construir un món novel·lesc que funciona per dret propi.

Aventures i postmodernitat

Ambientada a la Barcelona, el París i el Londres del 1820, la novel·la de Valor està feta amb els mateixos materials –i el mateix esperit!– que les grans novel·les d'aventures del segle XIX, per exemple les d'Alexandre Dumas (pare i fill). Però, tot plegat, aquí ho trobem recarregat i centrifugat per l'autoconsciència i el neobarroquisme juganer de la postmodernitat. Vull dir que, a més d'intrigues polítiques, de conspiracions de palau, de vailets porucs que es converteixen en homes valents, d'històries d'amor apassionades i difícils, de presons insalubres i de vaixells imponents, d'enverinaments i de missions desesperades –tots ells, més o menys, elements clàssicament dumasiens–, aquí també hi trobem grups terroristes lluitant a favor de la causa obrera (sang i ràbia), capitalistes d'una cobdícia criminal, una mica de filosofia política, una mica de feminisme, plans d'atemptats que poden tenir conseqüències apocalíptiques i un retrofuturisme tecnològic la mar de plausible (metros, ascensors, aeròstats...).

La cosa més difícil a l'hora d'escriure una novel·la ucronica és trobar l'equilibri entre l'explicació i la descripció de la història alternativa que t'inventes i la construcció i el desenvolupament de la trama novel·lesca i dels personatges. *Les causes invisibles* troba aquest equilibri en la pròpia ficció, però a més l'autor i l'editor han volgut jugar sobre segur i, al final del llibre, hi han afegit una cronologia explicativa i un glossari dels personatges, tant ficticis com històrics (Fouché, Fourier, el rei Jordi III, el duc de Wellington...). A part d'això, que és clau, si la novel·la es llegeix de gust, a pesar d'alguns clixés i sobree explicacions, també és perquè l'estructura aguanta bé les múltiples trames i escenaris, perquè el ritme és trepidant sense ser frenètic, perquè l'argument usa sense abusar-ne els cops d'efecte i els girs sorprenents i perquè la prosa de Valor és fresca, directa, vistosa i efectiva. 📖

El malestar que no té nom

La protagonista del dietari 'Quadern prohibit', d'Alba de Céspedes, es debat entre els dictats de la feminitat –llar, família i maternitat obligatòria– i la dona que voldria ser

QUADERN PROHIBIT

Alba de Céspedes

Navona

320 pàg.

20 €

M. Àngels Cabré

Quan l'any 1963 Betty Friedan va publicar *La mística de la feminitat* va diagnosticar el neguit de moltes dones, a causa d'existències a les quals no sabien donar sentit perquè no les havien pas escollit elles. Va anomenar aquest desassossec "el malestar que no té nom". Valeria Cossati, la protagonista de *Quadern prohibit*, publicat l'any 1952, pateix aquest malestar.

Podem considerar l'espai que va des de després de la Segona Guerra Mundial fins a l'avantsala de la tercera onada feminista –anys 70– com un camp de proves de la lluita que encara vivim les dones, dividides entre

els dictats de la feminitat –llar, família i maternitat obligatòria– i un horitzó d'expectatives infinitament més ampli. En aquells anys de progrés van aparèixer unes quantes novel·les significatives que narraven aquest atzucac, començant aquí per *Entre visillos*, de Carmen Martín Gaité, publicada el 1958.

D'origen cubà, l'escriptora italiana Alba de Céspedes (Roma, 1911 - París, 1997) és l'artífex del guió de la pel·lícula de Michelangelo Antonioni *Les amigues* –adaptació de la novel·la de Pavese *Tres dones soles*– i va ser una autora d'èxit que va centrar la tasca literària en narrar la subjectivitat femenina. Un dels seus *bestsellers* va ser aquest *Quadern prohibit*, on una dona de 43 anys es debat entre la dona que és i la que voldria ser. Hi llegim: "En els meus vint anys ja hi havia en Michele i els nens, abans i tot que el conegués i que els fills nasquessin".

El que viu la Valeria és una crisi d'identitat en tota regla, aquí explicada en forma de diari. On soc? Què faig aquí? El seu és un intent d'alliberar-se de la trampa de la mestressa de casa i de forjar-se una nova imatge. Un procés gairebé impossible quan no es disposa ni de temps ni d'un espai propi per negociar amb les pors. El quadern de tapes negres que va comprar en un ram-

pell és la seva única finestra oberta a ella mateixa, allà on es debat la figura de l'esposa i la mare exemplar, sempre al servei de tots, i la de la dona que surt a treballar fora de casa i voldria volar lluny. Fins i tot el marit li diu "mamà", un espantós costum massa arrelat.

La filla moderna, la Mirella, està enamorada del Cantoni, un advocat molt més gran que ella i de millor posició. El fill conservador, en Riccardo, estima la Marina, que és tota submissió. I el seu marit... el Michele treballa en un banc, però també té les seves aspiracions. D'ençà que escriu el diari, a la Valeria el contrast entre el seu dia a dia i la realització personal li semblen irreconciliables. Admet que abans no tenia idees pròpies i que s'ha "recolzat fins ara en una moral apresada". El diari –tot i la por que algú el trobi– és com el divan d'un psiquiatre, ha despertat els seus dimonis interiors.

Alba de Céspedes va copsar molt bé el camí cap a la independència femenina, fet de passes endavant i de passes enrere. El que és una gran llàstima és que en el procés de correcció de text s'hi hagin abocat centenars de comes que no calien, com una pluja fina que espatlla la traducció i dificulta la lectura. 📖